

RESSENYES

Quan la investigació històrica esdevé biografia

Santiago Izquierdo Ballester

HISTORIADOR

Juan Francisco FUENTES, *Largo Caballero. El Lenin español*, Madrid, Síntesis, 2005.

El professor Juan Francisco Fuentes ens presenta en aquesta àgil obra la biografia d'un dels líders polítics i sindicals més destacats de l'Espanya contemporània: Francisco Largo Caballero, personatge clau per entendre els encerts, desencerts i contradiccions del socialisme i del comunisme espanyols. Recordem que aquest líder socialista, deixeble de Pablo Iglesias, esdevindrà ministre de Treball durant la Segona República, i de la Guerra durant la Guerra Civil, i esdevindrà el primer president del govern socialista de la història d'Espanya. En síntesi, aquesta biografia presenta, de forma clara i rigorosa, un ben travat recorregut per la trajectòria política, sindical, ideològica i personal de Largo Caballero, emmarcat en la crisi espanyola del primer terç del segle XX.

El llibre, fonamentat en un sòlida recerca bibliogràfica, hemerogràfica i arxivística, està estructurat en nou capítols, precedits d'un breu text introductor i en el qual ja s'apunten algunes coordenades per entendre millor la significació de la figura, del «mite» en paraules de l'autor, del «*Lenin espanyol*». Clouen el llibre un suggerent epíleg («El caballerismo después de Caballero»), una ben triada selecció bibliogràfica i el sempre útil índex onomàstic. El text s'acompanya, a més, d'una

recopilació de fotografies sobre el personatge, conservades a les fundacions Pablo Iglesias i Francisco Largo Caballero.

L'autor, professional de reconegut prestigi en l'àmbit universitari i historiogràfic, exerceix la docència a la Universidad Complutense de Madrid i signa ja més d'una dotzena de llibres sobre l'Espanya contemporània, entre els quals volem destacar el *Diccionario político y social del siglo XX español*, que va codirigir juntament amb Javier Fernández Sebastián.

A hores d'ara ningú no discuteix que la biografia històrica s'ha reivindicat en el decurs dels últims anys com un gènere historiogràfic de primera magnitud. Són molts ja els treballs —aquest número de *Cercles* n'és una prova fefaent— que han aparegut d'un temps ençà en els quals l'objecte d'estudi històric és un protagonista de la nostra història.

Lògicament, no tots aquests treballs han assolit els mateixos resultats ni s'han plantejat amb les mateixes premisses inicials. Entre els més ambiciosos hi ha el treball que ara ens ocupa. Estem, per tant, davant d'una investigació que vol aconseguir un doble objectiu. El primer, com no podia ser d'una altra manera, és presentar-nos la biografia de Largo Caballero. I, el segon, ben perceptible pel lector atent, és oferir-nos algunes pautes, algunes eines, per treballar i encarar-nos a la biografia històrica d'una forma diferent, defugint els esquemes i les interpretacions més en ús. En aquest sentit, no podem estar-nos de comparar —per tot allò que tenen de coincident des d'aquest punt de vista— aquest treball amb l'excel·lent semblança biogràfica de Federica Montseny que ens ha proposat en data recent la professora Susanna Tavera.¹ Una i altra esdevenen un molt bon exemple de com es pot explicar una part de la nostra història col·lectiva a través dels ulls d'alguns dels seus protagonistes principals. I, a més, fent-ho d'una manera diferent a com es feia tradicionalment.

Hem dit una mica més amunt que la trajectòria vital de Largo Caballero serveix a l'autor del llibre per presentar-nos, al mateix temps, un recorregut per la història d'Espanya —i una aproximació a la història d'Europa— durant aquests convulsos anys, aquells que s'escolen entre la data

¹ Susanna TAVERA, *Federica Montseny. La indomable (1905-1994)*, Madrid, Ediciones Temas de Hoy, 2005.

de naixement de Largo, el 1869, i la corresponent a la seva defunció, l'any 1946. Unes dècades, en especial aquelles que coincideixen amb els anys de la Dictadura de Primo de Rivera (1923-1931), la Segona República (1931-1936) i la Guerra Civil (1936-1939), sense oblidar, és clar, la dura primera postguerra als anys quaranta, especialment traumàtiques en la història d'Espanya.

Lògicament, la biografia de Largo Caballero no podia sostreure's d'aquesta realitat, ni tampoc el llibre que ens ocupa. Després dels dos primers capítols («A la sombra del Abuelo» i «De la conjunción republicana a la escisión comunista») en els quals el professor Fuentes ens presenta el personatge des d'un punt de vista familiar, íntim i de formació política i doctrinal, els capítols que segueixen a continuació, fins a completar els nou que componen el llibre, disseccionen la biografia de Largo Caballero.

Els capítols tercer («Los socialistas y la Dictadura de Primo de Rivera») i quart («Una difícil transición a ninguna parte») ens permeten conèixer una mica millor quina és la trajectòria política i sindical de Largo just abans d'assolir la primera gran fita en la seva trajectòria biogràfica: el seu nomenament com a ministre de Treball, qüestió sobre la qual s'articula el cinquè capítol del llibre («Largo Caballero, ministro de Trabajo»), en el qual, d'altra banda, trobem una lúcida interpretació de l'obra política duta a terme durant el primer bienni republicà.

El segon bienni republicà, la revolució d'octubre de 1934, la formació del Front Popular, la radicalització ideològica de Largo i el seu pas per la presó, i la imminència de l'esclat de la Guerra Civil, són algunes de les qüestions estudiades per Fuentes a «El giro bolchevique del Lenin español», sisè capítol del llibre.

Coincidint amb la Guerra Civil, Largo torna a un primeríssim pla de l'escena política espanyola, tot convertint-se en president del Govern i en ministre de la Guerra. Estem, sens dubte, davant una altra de les grans fites de la seva biografia política. De tot plegat —Guerra Civil, del seu inici i del seu fatal desenllaç per al bàndol republicà, i de la carrera política de Largo— ens en parla el professor Fuentes a «'¡No pasarán!' (¿O sí?)», setè capítol del llibre.

El nucli argumental del vuitè («Caballero contra Negrín, y viceversa») queda ben explicat en el títol; en aquestes pàgines s'analitzen amb detall les picabaralles, personals i ideològiques, que sostenen Largo

Caballero i Juan Negrín i que exemplifiquen, val a dir-ho, les picabaralles col·lectives que podem fer extensives al conjunt del socialisme o del comunisme espanyol.

La fugida a França, les vicissituds viscudes —patides— per Largo durant la Segona Guerra Mundial, que inclouen el seu pas per un camp de concentració i la seva mort, són els principals temes dels quals s'ocupa Fuentes en el novè i últim capítol del llibre: «Viaje al infierno».

En definitiva, ens trobem davant d'una obra ambiciosa, pensant no tant en la qüestió fins a cert punt banal del major o menor nombre de pàgines —una mica més de les quatre-centes en aquest cas—, sinó pel seu plantejament metodològic. Tot plegat constitueix una prova incontestable que la biografia històrica pot ocupar, i ho ha de fer, un lloc de privilegi en l'àmbit historiogràfic. No es tracta de reivindicar res ni ningú, sinó de manifestar el nostre convenciment que la biografia històrica, amb totes les seves virtuts i defectes, ha de lluitar en peu d'igualtat amb les altres «formes» de treballar la història.